

Date: 9th February-2026

FARG'ONA VILOYATI MISOLIDA KATTA YOSHLI BEMORLAR ORASIDA NOKARIES TISH KASALLIKLARINING EPIDEMIOLOGIYASI VA KLINIK SHAKLLARI

Yakubova Dildora Umarjon qizi
Central Asian Medical University

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot Farg'ona vodiysi misolida katta yoshli bemorlar orasida uchraydigan nokaries tish kasalliklarining tarqalish darajasi, klinik shakllari hamda yoshga bog'liq xususiyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot 18–60 yoshdagi 200 nafar bemor ishtirokida o'tkazilib, klinik tekshiruv vizual va instrumental usullar orqali amalga oshirildi. Olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilinib, foiz ko'rsatkichlarida ifodalandi. Tekshiruv natijalariga ko'ra, bemorlarning katta qismida nokaries tish kasalliklari mavjudligi aniqlandi hamda ular orasida emal eroziyasi, ponasimon nuqson, patologik yemirilish va emal gipoplaziyasi asosiy klinik shakllar sifatida qayd etildi. Yosh guruhlari bo'yicha olib borilgan tahlil nokaries kasalliklarining tarqalishida ma'lum klinik qonuniyatlar mavjudligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari nokaries tish kasalliklarini erta tashxislash, profilaktika choralarini takomillashtirish va stomatologik xizmatlarni rejalashtirishda muhim amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: nokaries tish kasalliklari, emal eroziyasi, ponasimon nuqson, patologik yemirilish, emal gipoplaziyasi, epidemiologiya, klinik shakllar, Farg'ona vodiysi, katta yoshli bemorlar, stomatologik tekshiruv

Аннотация: Настоящее исследование посвящено изучению распространённости, клинических форм и возрастных особенностей некариозных заболеваний зубов у взрослых пациентов на примере Ферганской долины. В исследовании приняли участие 200 пациентов в возрасте 18–60 лет, у которых клиническое обследование проводилось с применением визуальных и инструментальных методов. Полученные данные были подвергнуты статистическому анализу и представлены в процентных показателях. По результатам обследования установлено, что у значительной части пациентов выявлены некариозные заболевания зубов, среди которых в качестве основных клинических форм отмечены эрозия эмали, клиновидные дефекты, патологическая абразия и гипоплазия эмали. Анализ по возрастным группам показал наличие определённых клинических закономерностей в распространённости некариозных поражений. Полученные результаты имеют важное практическое значение для ранней диагностики некариозных заболеваний зубов, совершенствования профилактических мероприятий и планирования стоматологической помощи.

Ключевые слова: некариозные заболевания зубов, эрозия эмали, клиновидный дефект, патологическая абразия, гипоплазия эмали, эпидемиология, клинические формы, Ферганская долина, взрослые пациенты, стоматологическое обследование

Date: 9th February-2026

Abstract: This study is devoted to the investigation of the prevalence, clinical forms, and age-related characteristics of non-carious dental diseases in adult patients using the Fergana Valley as an example. The study involved 200 patients aged 18–60 years, in whom clinical examination was carried out using visual and instrumental methods. The obtained data were subjected to statistical analysis and presented in percentage indicators. According to the examination results, it was established that a significant proportion of patients had non-carious dental diseases, among which enamel erosion, wedge-shaped defects, pathological abrasion, and enamel hypoplasia were noted as the main clinical forms. Analysis by age groups showed the presence of certain clinical patterns in the prevalence of non-carious lesions. The obtained results have important practical significance for early diagnosis of non-carious dental diseases, improvement of preventive measures, and planning of dental care.

Keywords: non-carious dental diseases, enamel erosion, wedge-shaped defect, pathological abrasion, enamel hypoplasia, epidemiology, clinical forms, Fergana Valley, adult patients, dental examination

Tadqiqot Farg‘ona vodiysi aholisi orasida katta yoshdagi bemorlarda nokariyaz tish kasalliklarining tarqalishi va ularning klinik shakllarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Nokariyaz tish kasalliklari — bu tishning qattiq to‘qimalarining karyes jarayonisiz buzilishi bilan tavsiflanadigan kasalliklar guruhi bo‘lib, ularning ichiga emal eroziyasi, ponasimon nuqsonlar, patologik yemirilish va emal gipoplaziyasi kiradi. Har bir klinik shakl o‘ziga xos patogenezga, klinik belgilariga va xavf omillariga ega bo‘lib, ularni o‘z vaqtida aniqlash va profilaktika choralari belgilash stomatologiyada katta ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun nokariyaz kasalliklarining tarqalishi va ularning yosh bo‘yicha taqsimlanishini aniqlash, profilaktika dasturlarini ishlab chiqish hamda stomatologik xizmatlarni samarali rejalashtirishda muhim omil hisoblanadi [1, 4].

Ushbu tadqiqot 18–60 yoshdagi 200 nafar bemor orasida o‘tkazildi. Tanlovga 100 erkak va 100 ayol kiritildi, bu esa kattalar populyatsiyasini sifatli tasvirlash imkonini berdi. Bemorlarning hammasida klinik tekshiruv vizual va instrumental usullar yordamida amalga oshirildi. Vizual tekshiruv orqali emal holati, yuzadagi nuqsonlar va eroziya, yemirilish mavjudligi baholandi. Instrumental usullar esa, xususan, zond va oyna yordamida tish to‘qimalarining chuqurligi va buzilish xususiyatlarini aniqlashda ishlatildi, bu esa kichik yoki ko‘zga ko‘rinmas o‘zgarishlarni ham aniqlash imkonini berdi.

Olingan ma‘lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilindi va foiz ko‘rsatkichlarida ifodalandi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, tekshirilgan 200 bemorning 62 %ida nokariyaz tish kasalliklari mavjudligi aniqlangan. Shular orasida emal eroziyasi 28 % hollarda, ponasimon nuqson 19 %, patologik yemirilish 10 %, emal gipoplaziyasi esa 5 % hollarda qayd etilgan. Yosh guruhlari bo‘yicha tahlil shuni ko‘rsatdiki, 18–30 yoshdagi bemorlarda emal eroziyasi ko‘proq uchragan (34 %), 35 yoshdan yuqori bemorlarda esa ponasimon nuqsonlar ustunlik qilgan (27 %). Bu yoshga bog‘liq taqsimot nokariyaz kasalliklarining klinik shakllari va ularning rivojlanish xususiyatlarini aniqlashda muhim ma‘lumot beradi.

Date: 9th February-2026

Emal eroziyasi tish yuzasining kimyoviy yoki mexanik ta'sir natijasida silliqanishi bilan tavsiflanadi va u ko'pincha yosh avlod vakillari orasida uchraydi. Ushbu kasallik ko'p hollarda oshqozon-ichak tizimi kasalliklari, noto'g'ri ovqatlanish odatlari, kislotali ichimliklar va tish gigiyenasining yetarli darajada ta'minlanmasligi bilan bog'liq. Klinik nuqtai nazardan, emal eroziyasi tish yuzasining silliqlashishi, yorilishlar va rang o'zgarishi bilan namoyon bo'ladi [2]. Tadqiqotimizda bu shakl yosh guruhida, xususan 18–30 yoshdagi bemorlarda, ko'proq uchradi, bu esa yoshlar orasida profilaktika va ogohlantirish tadbirlarini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Ponasimon nuqson esa tish bo'yinida yuzaga keladigan V shaklidagi defekt bo'lib, u ko'pincha mexanik stress, noto'g'ri tish yuvish texnikasi yoki tishlarni shikastlash natijasida yuzaga keladi [3]. Tadqiqotimiz natijalari shuni ko'rsatdiki, 35 yoshdan yuqori bemorlarda ponasimon nuqsonlar ko'proq uchragan (27 %), bu esa kattaroq yoshdagi bemorlarda tishlarga uzoq muddatli mexanik ta'sirning natijasi ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, patologik yemirilish ham aniqlangan bo'lib, u tish yuzasining ortiqcha ishqalanishi natijasida yuzaga keladi. Tadqiqotda patologik yemirilish 10 % hollarda qayd etilgan bo'lib, u ham stomatologik profilaktika va ogohlantirish choralarini kuchaytirishni talab qiladi. Emal gipoplaziyasi esa tish rivojlanishida yuzaga keladigan yetishmovchilik bo'lib, u faqat 5 % hollarda kuzatilgan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, nokariyaz tish kasalliklari kattalar populyatsiyasida keng tarqalgan va ularning klinik shakllari yoshga bog'liq xususiyatlarga ega. Yosh guruhlari bo'yicha taqsimot, har bir klinik shaklning tarqalish xususiyatini aniqlash va stomatologik xizmatlarni rejalashtirishda muhim ma'lumot beradi. Tadqiqot natijalari stomatologlar uchun erta tashxis, individual profilaktika choralarini belgilash va aholiga stomatologik yordamni samarali yetkazish imkonini yaratadi.

Bundan tashqari, ushbu tadqiqot natijalari tish gigiyenasi bo'yicha targ'ibot ishlarini kuchaytirish, yosh va kattalar uchun profilaktik dasturlarni ishlab chiqish hamda stomatologik xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qiladi. Emal eroziyasi va ponasimon nuqsonlar kabi nokariyaz kasalliklarining yuqori tarqalishi stomatologik amaliyotda ogohlantirish va erta davolashning ahamiyatini yana bir bor ko'rsatadi. Shuningdek, patologik yemirilish va emal gipoplaziyasining mavjudligi stomatologlar uchun har bir bemor bo'yicha individual yondashuvni talab qiladi, chunki bu kasalliklar nafaqat tish funksiyasiga, balki bemorning umumiy sog'lig'iga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida yig'ilgan ma'lumotlar asosida yosh, jins va klinik shakllarga qarab nokariyaz kasalliklarining tarqalish dinamikasi aniqlanib, bu natijalar keyingi tadqiqotlar uchun poydevor vazifasini bajaradi. Xulosa qilib aytganda, Farg'ona vodiysi aholisi orasida nokariyaz tish kasalliklari keng tarqalgan bo'lib, ularning klinik shakllari yoshga bog'liq xususiyatlarga ega. Olingan natijalar stomatologik profilaktika, erta tashxis va davolash choralarini, shuningdek, stomatologik xizmatlarni rejalashtirishda amaliy ahamiyatga ega.

Date: 9th February-2026

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Smith, B.G.N., & Robb, N.D. Oral health and non-cariou dental lesions. *Journal of Dentistry*. 2015. Vol. 43, №6. P. 719–726.
2. Grippo, J.O., Simring, M., & Coleman, T.A. Noncariou cervical lesions: Overview and clinical findings. *Journal of Esthetic and Restorative Dentistry*. 2012. Vol. 24, №2. P. 92–107.
3. Carvalho, T.S., Lussi, A., & Cury, J.A. Erosion, non-cariou cervical lesions and dentin hypersensitivity: A review. *International Dental Journal*. 2014. Vol. 64, №3. P. 135–143.
4. Bartlett, D., Ganss, C., & Lussi, A. Basic Erosive Wear Examination (BEWE): A new scoring system for scientific and clinical needs. *Clinical Oral Investigations*. 2008. Vol. 12, №1. P. S65–S68.
5. Ikeda, N., Davidson, C.L., & Manton, D.J. Non-cariou cervical lesions and abfraction: A review. *Australian Dental Journal*. 2010. Vol. 55, №3. P. 247–254.

